

NEW DEAL

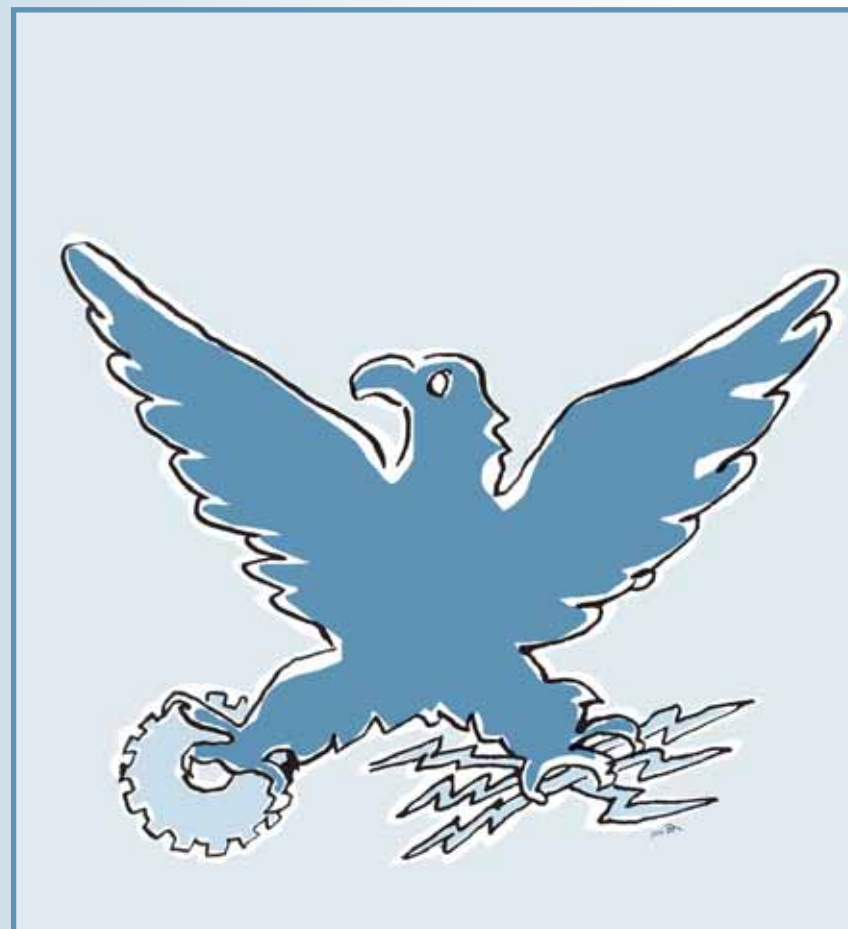
VÁLSÁG ÉS KIÚTKERESÉS

Készítette: Baracs Nóra

SZOCIÁLIS, ÉLETVITELI
ÉS KÖRNYEZETI KOMPETENCIA

8. ÉVFOLYAM

SZKA208_03

MODULVÁZLAT

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
I. Ráhangolás, a feldolgozás előkészítése					
I/a Tőzsde, részvény, osztalék és bróker					
A	A tanár képeket vetít a világ különböző városaiban található tőzsdepalotákról, és megkérdezi a tanulókat, hogy szerintük kik dolgoznak ezekben az épületekben. Utána egy részvény képét mutatja be. Végül közösen pontosítják a tőzsde, a részvény, az osztalék és a bróker fogalmát. 5 perc	Fogalomtisztázás Vizuális élmény nyújtása Gondolkodás	Frontális munka – szemléltetés és beszélgetés		P1 (Kivetíthető képek) P2 (Szómagyarázat)
B	A tanár a D1 szókértáknak megfelelő módon felírja a négy kitalálandó szót egymás alá a táblán. Mindegyik szó mellé rajzol egy pálcikaházat. A tanulók négy csoportot alkotnak. Minden csoport húz egy szókértát, és a P1 útmutató leírása szerint megpróbál rájönni arra, melyek a hiányzó betűk. Amelyik betűt eltalálták, azt a tanár beírja a táblán lévő szóba. Ha a kísérlet eredménytelen volt, egy pálcikát letöröl a házikó rajzáról. Végül közösen megbeszélik a szavak (tőzsde, részvény, osztalék és bróker) jelentését. 5 perc	A kíváncsiság felkeltése Fogalomtisztázás Gondolkodás Együttműködés	Frontális munka – csoportos versenyjáték és beszélgetés	D1 (Szókérták)	P2 (Szómagyarázat) P3 (Útmutató)

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
C	A tanár felírja a táblára a BUX kifejezést, és megkérdezi a tanulókat, hogy ki az, aki tudja, mit jelent ez a rövidítés. Közben néhány diáknak odaadja a Heti világgazdaság című lapban szereplő aktuális BUX-index fénymásolatát. Arra kéri őket, hogy mondják el, mely cégek neveit ismerik az ott felsoroltak közül. Végül megbeszélik, hogy mit jelent a címben szereplő négy fogalom. 5 perc	A kíváncsiság felkeltése Fogalomtisztázás Szövegértés Gondolkodás	Frontális munka – irányított beszélgetés		Tábla Az aktuális BUX-index fénymásolatai P4 (Háttérinformációk) P2 (Szómagyarázat)
II. Új tartalom feldolgozása					
II/a Gazdasági felemelkedés az 1920-as években					
A	A tanár elmondja, hogy az I. világháború után komoly gazdasági fellendülés következett be a világban, ami különösen Európában és Amerikában volt érzékelhető: a termelésben, az árukínálat alakulásában, a tőzsdék pénzforgalmában, és az emberek mindennapi életében egyaránt. 2 perc	Új ismeret nyújtása Kíváncsiság Összefüggéslátás	Frontális tanári közlés		Tankönyv
I/b Új találmányok az 1920-as évek Amerikájában (a házi feladat ellenőrzése)					
A	Váltott megszólalással a tanulók ismertetik, hogy milyen új eszközök jelentek meg az 1920-as években az amerikai háztartásokban. Mindenki csak egy dolgot nevezhet meg – olyat, aminek a neve addig még nem hangzott el. 3 perc	Az érdeklődés felkeltése Kíváncsiság	Frontális munka – szóforgó		

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II/d A tőzsdejáték előkészítése					
A	A tanulók elképzelik, hogy a New York-i árutőzsde épületében vannak. A tanár kiválasztja a tőzsdefelügyelőt, a rádióbemondót és a három osztalékfizetőt, akik az ő segítői. A többiek brókerek, részvényesek és bankárok lesznek. A tanár ismerteti a játék szabályait, és a segítők kiosztják a kellékeket. 5 perc	A játék kereteinek kialakítása Empátia Szabálykövetés	Frontális munka – játékszervezés	D2 (Játékpénzek és részvények)	P5 (Játékleírás)
II/e A tőzsde működése (szimulációs játék)					
A	A játék első szakasza: a fellendülés A tanulók – szerepüknek megfelelően – valamenynyien részt vesznek a játékban. Adják és veszik a részvényeket, reagálva a folyamatosan érkező híradásokra. 10 perc A játék második szakasza: a válság kezdete Tovább folyik a játék a leírás szerint megváltozott feltételek között. 5 perc	Tőzsde működési módjának megértése Szabálykövetés	Egész csoportos szerepjáték	D2 (Játékpénzek és részvények) D3 (Hírek) D4 (Táviratok)	P5 (Játékleírás)
II/f A tőzsde összeomlása					
A	A tanulók által használt tankönyv alapján a tanár röviden összefoglalja, hogyan omlott össze a tőzsde a világgazdasági válság kezdetén. 3 perc	Új ismeretek közvetítése Befogadás	Frontális munka – tanári közlés		Tankönyv

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
B	Két-három tanuló, aki előzetesen felkészült a témából, bemutatja társainak, hogy omlott össze a tőzsde. 3 perc	Új ismeretek közvetítése Befogadás Feladatvállalás	Frontális munka – tanulói kiselőadás	Tankönyv	
C	A tanár a tőzsde összeomlására vonatkozó néhány tényyszerű adat közlése után felolvassa André Kosztolanyi gondolatait a tőzsde pszichológiájáról. 3 perc	Új ismeretek közvetítése Befogadás	Frontális munka – tanári közlés		P6 (A tőzsde pszichológiája)
II/g A játék tapasztalatainak értékelése					
A	A tanulók szerepeiknek megfelelő csoportokat alkotnak. Megbeszélnek, hogy milyen tapasztalatokat szereztek a játék során, hogy érezték magukat annak egyes szakaszaiban, és ki milyen eredménnyel zárta a kereskedést. A szóvivők ismertetik a csoportokban felmerült gondolatokat. 5 perc	A személyes élmények feldolgozása Önreflexió Önkifejezés	Csoportmunka – ke-rekasztal		
B	A tanulók a tanár irányításával, szerepeik szerinti rendben megosztják egymással a játék során szerzett élményeiket. 5 perc	A személyes élmények feldolgozása Önreflexió Önkifejezés	Frontális munka – irányított beszélgetés		

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II/h A válságspirál					
A	A tanár kis szövegeket oszt ki a tanulók között, akik azok számozásának sorrendjében hangosan felolvassák a náluk lévő sorokat. Ezután a diákok 5-6 fős csoportokat alkotnak. Minden csoport kap egy csomag szókérttyát. A feladatuk az, hogy logikus sorrendbe állítsák a gazdasági válság jelenségeit bemutató kártyákat. A csoportok ismertetik az általuk választott sorrendet, a tanár pedig szükség szerint javítja az esetleges tévedéseket. 5 perc	A gazdasági válság folyamatainak megértése Logikus gondolkodás Együttműködés	Frontális munka – felolvasás, beszélgetés	D5 (Szövegek) D6 (Szókérttyák)	P7 (Megoldó kulcs)
II/i A házi feladat kiadása					
A	A tanulók a következő házi feladatokat kapják: <i>a)</i> meg kell oldaniuk a D7 feladatlap feladatait, <i>b)</i> az önértékelő lap kérdéseinek segítségével pontozniuk kell saját órai munkájukat, és <i>c)</i> el kell olvasniuk a tankönyvből a New Deal-t bemutató fejezetet. (Az első 45 perc vége.) 2 perc	Az önálló tanulói munka előkészítése Rendszerezés Önértékelés	Frontális munka – feladatkiosztás	D7 (Feladatlap) D8 (Egyéni értékelő lap)	

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/melléletek	
				Diák	Pedagógus
II/j A fellendülés és a válság általános jellemzői (a házi feladat ellenőrzése)					
A	A tanulók párokat alkotnak, és megbeszélik, hogy ki hogyan oldotta meg a D7 feladatlap feladatait. Ahol nem azonos megoldást találtak, ott megvitatják, hogy miből adódhatott a különbség. Végül közösen is végigmennek a kérdéseken, és mindenki javítja az általa esetlegesen elkövetett hibákat. 4 perc	Az önálló munka értékelése Logikus gondolkodás Rendszerezés	Páros munka – egymás ellenőrzése	D7 (Feladatlap)	P8 (Megoldó kulcs)
B	Az előbbi feladatot közösen végzik el a tanulók úgy, hogy a tanár vezeti a megoldások ellenőrzését és a megbeszélést. 4 perc	Az önálló munka értékelése Rendszerezés	Frontális munka – önellenőrzés	D7 (Feladatlap)	P8 (Megoldó kulcs)
II/k A világgazdasági válság fogalma					
A	A tanulók 4-5 fős csoportokat alkotnak. Minden csoport kap egy A/3-as méretű papírt, amelynek közepére az írnok felírja a „világgazdasági válság” kifejezést. Ezután a következő 2 percben annyi fogalmat kapcsolnak hozzá kis vonalakkal, amennyi eddigi tanulmányaik alapján az eszükbe jut. Fontos, hogy a kapcsolódó szavakat úgy helyezzék el a papíron, hogy mindegyik alá lehessen majd még írni a későbbiekben. Minden csoport eldönti, hogy melyik három kapcsolódó fogalmat érzi a legjellemzőbbnek, és ezeket hangosan is felolvassák. 4 perc	A korábban tanultak felidézése Együttműködés Kreativitás Rendszerezés	Csoportmunka – fogalmi háló alkotása	A/3-as méretű papírok	

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
B	Az előbbi tevékenységet közösen végzik el a tanulók, miközben a tanár a táblára írja a felmerülő ötleteket. 4 perc	A korábban tanultak felidézése Rendszerezés	Frontális munka – fogalmi háló alkotása		
C	A tanulók párokban végzik el a fenti feladatot, és váltott megszólalással összegzik a felmerült ötleteket. Az elhangzó kifejezéseket a tanár rögzíti a táblán. 4 perc	A korábban tanultak felidézése Kreativitás Rendszerezés	Páros munka – fogalmi háló alkotása	A/4-es papírok	
II/1 Egy korabeli életkép					
A	A tanár (vagy egy jól olvasó diák) felolvas egy rövid részletet Steinbeck <i>Érik a gyümölcs</i> című regényéből. A tanulók saját szavaikkal értelmezik a bemutatott átlagos család élethelyzetét. 2 perc	A korhangulat megidézése Empátia	Frontális tanári vagy tanulói felolvasás, és beszélgetés		P9 (Steinbeck-szöveg)
II/m Kiútkeresés I.					
A	A tanulók több különböző csoportban dolgoznak párhuzamosan. 1. csoport: az elnök „szakértői agytrösztjének” a tagjai – minden témát 2-3 tanuló dolgoz fel. 2. csoport: a politikusok, akik között egyesek támogatják, míg mások ellenzik a gazdasági folyamatokba való állami beavatkozást. 3. csoport: a riporterek (ők maguk dolgozzák ki a kérdéseiket). 10 perc	A korszak tényeinek és álláspontjainak megismertetése Elemző készség Kritikai gondolkodás Empátia	Differenciált csoportmunka – szövegfeldolgozás és szerepformálás	D9 (Szakértői háttéranyagok) D10 (Politikai érvek)	P10 (Útmutató)

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/melléletek	
				Diák	Pedagógus
II/n Kiútkeresés II. (szerepjáték)					
A	A szakértők, a politikusok és a riporterek Roosevelt elnök képzeletbeli fogadótermében vannak. Az elnököt a tanár (vagy egy vezető szerepre alkalmas diák) személyesíti meg. A sajtó képviselői provokatív kérdéseket tesznek fel. A szakértők kifejtik a gondolataikat a gazdaság helyzetéről és megfogalmazzák a gazdaságpolitikai feladatokat. A politikusok saját szerepüknek megfelelően az állami beavatkozást támogató, illetve ellenző javaslatokat fogalmazznak meg az elnök számára. 10 perc	A korszak problémáinak és állami cselekvési alternatíváinak megjelenítése Empátia Önkifejezés Érvelés	Egész csoportos szerepjáték		P10 (Útmutató)
III. Az új tartalom összefoglalása, ellenőrzés és értékelés					
III/a Kandalló előtti beszélgetések (a politikai kampány egy új formája)					
A	A tanár összegzőképpen rögzíti, hogy Roosevelt elnök az 1930-as években az állami beavatkozás mellett döntött, és ez más helyzetet teremtett Amerikában, mint amilyen ebben az időben Európában kialakult. Ezután felolvassa az elnök 1938-ban egy rádiós beszélgetésben elhangzott gondolatait (P11). 2 perc	A média hatásának érzékeltetése Politikai érzékenység Befogadás	Frontális tanári közlés és szemléltetés		P11 (Részlet a kandalló előtti beszélgetésekből)

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
III/b A New Deal intézkedései					
A	A tanulók azokba a csoportokba állnak össze ismét, amelyekben az óra eleji ötletbörze során dolgoztak együtt. Előveszik az akkor készült fogalmi hálót, és a világgazdasági válság kategóriájához kapcsolódó kifejezéseket kiegészítik azoknak az intézkedéseknek a megnevezésével, amelyekkel a New Deal során mint megoldásokkal próbálkozott az amerikai kormányzat. A tanár kiegészíti néhány gondolattal a megszülető összegzést a P12 melléklet alapján. 5 perc	A megszerzett ismeretek rendszerezése Összefüggéslátás Gondolkodás Együttműködés	Csoportmunka – közös vázlatkészítés	Az óra elején készült fogalmi hálók	P12 (Háttér-információk)
B	Ha az óra elején a táblán alakította ki a fenti fogalmi hálót az osztály, akkor most is így dolgoznak tovább. A tanulók váltott megszólalással kapcsolnak válságkezelő megoldási módok a táblán szereplő egyes elemekhez. A tanár kiegészíti néhány gondolattal a megszülető összegzést a P12 melléklet alapján. 5 perc	A megszerzett ismeretek rendszerezése Összefüggéslátás Gondolkodás	Frontális munka – szóforgó	Az óra elején készült fogalmi háló	P12 (Háttér-információk)
III/c Az egyéni munka értékelése (önértékelés)					
A	A tanulók előveszik az elmúlt óra végén kapott önértékelő lapjukat, és pontozzák a második órán végzett munkájukat. 3 perc	A saját munka értékelése Önreflexió	Egyéni munka – önértékelés	D8 (Egyéni értékelő lap)	

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/melléletek	
				Diák	Pedagógus
III/d Közös értékelés					
A	A tanár az osztály különböző pontjain helyezi el a közös munka minősítését segítő öt lapot. A tanulók az érzéseiket leginkább kifejező felirathoz mennek. Akinek van kedve hozzá, szóban is indokolja a választását. 5 perc	Visszajelzés a közös munkáról Véleményalkotás és a vélemény vállalása	Frontális munka – csoportalakítás egyéni vélemények kinyilvánításával		P13 (Értékelési szempontok)

TANÁRI SEGÉDLETEK

P1 Kivetíthető képek tőzsdepaloták és egy részvény képe az internetről

P2 Szómagyarázat (tőzsde, részvény, osztalék, bróker)

tőzsde, börze:

(közg.) helyettesíthető tömegárú koncentrált piaca, ahol a kereskedés szervezett keretek között, meghatározott \rightarrow *szokványok* szerint folyik. A \sim -ket az ott forgalmazott áruk jellege szerint két nagy csoportra osztják: 1. az \rightarrow árutőzsde fizikai áruk koncentrált adásvételének színhelye. Vannak általános áru \sim -k, ahol mindenféle árucikkkel kereskednek, és speciális áru \sim -k, amelyek v. csak meghatározott árucsoporttal (pl. gabonafélékkel), vagy csak egyetlen termékkel (pl. gyapot \sim , kávé \sim). 2. Az \rightarrow értéktőzsde gazdasági életben betöltött alapvető feladata a tőkeáramlás biztosítása a gazdaság szereplői, a forrásigénnyel fellépő vállalatok és a megtakarításokkal rendelkező befektetők között. Az érték \sim is lehet általános és speciális (deviza-, nemesfém-, értékpapír-). – Minden \sim -nek saját rendtartása és szakmai, valamint állami felügyelete van...

részvény:

a \rightarrow *gazdasági társaságban* tagsági jogokat megtestesítő \rightarrow *értékpapír*. A részvényest a \rightarrow *részvénytársaság* (rt.) közgyűlésén meghatározott szavazati jog, továbbá az rt.-vel kapcsolatban vagyoni és egyéb jogok illetik meg. A \sim bemutatóra v. névre szóló lehet (azaz v. a birtokosát, v. a név szerint meghatározott és nyilvántartásban szereplő személyt illetik meg a \sim -ből fakadó jogok).

osztalék:

nem kamatozó értékpapírok után fizetett haszonrészesezés. Legismertebb formája a részvények után fizetett \sim .

bróker:

\rightarrow ügynök, különböző üzletágakban (pl. ingatlan-adásvétel, biztosítás, tőzsdei kereskedelem, utazás, fuvarozás) közvetítő szerepet betöltő kereskedő. A \sim -rel leggyakrabban azonosított tőzsdeügynök olyan közvetítő kereskedő, aki nem saját számlájára, hanem ügyfelei megbízásából, de saját nevében köt tőzsdei ügyleteket.

Forrás: Magyar Nagylexikon, Budapest, 2001.

P3 Útmutató a „háztrombolással” való szófejtő játékhoz

Egy tanuló annyi egyforma házat rajzol „pálcikarajzzal”, ahány csoport van min. 8, max. 16 elemből, az utóbbi már kéményt, ablakot, ajtót is tartalmazhat.

A csoportok képviselői kihúznak 1-1 kártyát, amin a kitalálendő szó betűinek helye megvan rajzolva. (Kétjegyű betű két vonal!) Egy betűt meg is adhatunk. A csoport tagjai felváltva betűket mondanak, ha van olyan a szóban, akkor beírják, ha nincs, akkor a ház egy elemét letörlik.

Megfejtés ebben az esetben: tőzsde, bróker, osztalék, részvény

P4 Háttér-információk – a BUX kifejezés értelmezéséhez

részvényindex :

a pénzügyi központokban a → tőzsdei részvényárfolyamok követésére kialakult index, amely a piaci szereplők véleménye szerint az adott piac mozgását tükrözi... A budapesti értéktőzsde mértékadó indexe a BUX.

Forrás: Magyar Nagylexikon, Budapest, 2001.

P5 A gazdasági fellendülést és a válság kirobbanását szimuláló tőzsdejáték leírása

Egy önként jelentkező tanulót kérjünk fel rádióbemondónak.
3-4 fő legyen bankár – ők 20 ezer dollárt kapnak a játék elején.
2-4 fő vállalja el az osztalékfizető szerepét.

Egy valaki pedig legyen a tőzsdefelügyelő – a számára szükséges kellék: egy csöngettyű, másodpercmutatós óra.

A játékban 1-1 kör addig tart, ameddig a csöngettyű meg nem szólal. Aki tovább vásárol, azt a felügyelő kizárja a tőzsdéről. Közvetlenül egymástól vásárolni is tilos.

A brókerek közt szétosztjuk a részvényjegyeket, a többiek közt pedig 13 ezer dollárt fejenként. A 100 dollárosokat az osztalékfizetők kapják.

Első menet (a fellendülés szimulálása)

1. kör

Aki akar, ezer-ezer dollárért vásárolhat részvényeket a brókertől, kb. 1 perc múlva csöngetés.

Tanári közlés: 1925-öt írtunk, a részvények nyereséget hoztak, minden részvény után jár 100 dollár osztalék – a segítők szétosztják.

2. kör

A rádióbemondó felolvassa az első hírt – utána szabad ismét vásárolni a brókerektől. Lehet hitelt is kérni. Hitel 1000 dollár után 100 dollár két körönként, kb. 1 perc múlva csöngetés.

Tanári közlés: 1926-ot írtunk, a részvények nyereséget hoztak, minden részvény után jár 100 dollár osztalék – a segítők szétosztják.

3. kör

A rádióbemondó felolvassa a második hírt – utána szabad ismét vásárolni, de eladni is a brókereken keresztül, kb. 1 perc múlva csöngetés.

Tanári közlés: 1927-et írtunk, a részvények nyereséget hoztak, minden részvény után jár 200 dollár osztalék – a segítők szétosztják.

4. kör

A rádióbemondó felolvassa a harmadik hírt – utána szabad ismét vásárolni, de eladni is a brókereken keresztül, kb. 1 perc múlva csöngetés

Tanári közlés: 1928-at írtunk, a részvények nyereséget hoztak, minden részvény után jár 100 dollár osztalék – a segítők szétosztják.

5. kör

A rádióbemondó felolvassa a negyedik hírt – utána szabad ismét vásárolni, de eladni is a brókereken keresztül. Lehet hitelt is kérni. Egy részvényért már 2 ezer dollárt kell adni, kb. 1 perc múlva csöngetés.

Tanári közlés: 1929 nyara volt.

Az első menet után rövid összegzés következik. Kinek van a legtöbb részvénye? Ki hogyan érzi magát?

Második menet (a válság szimulálása)

A tanár félrevonva a brókereket, közli velük, hogy a játék további menetében már csak eladhatnak részvényeket, de nem vehetnek. A bankárok pedig követelják vissza a hitelüket, aki nem tud dollárral fizetni, az negyed áron részvénnel is fizethet. Aki nem törleszt, az kiesik a játékból, és el kell hagynia a tőzsdét! A tanár a tőzsdei asztalnál valakiknek átadja a táviratokat

6. kör

A rádióbemondó felolvassa az 5. hírt – utána szabad ismét vásárolni, de eladni is a brókereken keresztül.

7. kör

A rádióbemondó felolvassa a 6. hírt.

A játék végén a diákok megbeszélnek: Ki ment csődbe, ki hogyan érzi magát?

Megjegyzés

A szimulációs játék a gazdasági élet egyszerűsített modellje – a tanulók a piac szereplőiként vesznek részt benne, döntéseiket egyénileg hozzák meg, nem más szerepét játsszák el, hanem a feltételek változásainak megfelelően mérlegelnek. Fontos, hogy utólag felismerjék saját cselekedeteik okát, és értékeljék a következményeket.

P6 André Kosztolanyi gondolatai a tőzsde pszichológiájáról

„Kézenfekvő, hogy a részvények árfolyama sohasem felel meg igazi értéküknek: mindig vagy magasabbak, vagy alacsonyabbak annál. Van a részvényeknek egyáltalán mérhető értékük? Ha így lenne, akkor meg tudnánk adni egy ipari cég pontos értékét, és akkor nem lenne szükség tőzsdére, a részvényeseknek állandó értékük lenne, amit számítógép segítségével számítanának ki. De ez nem így van. És ezért hiúsul meg minden arra vonatkozó kísérlet, hogy számítógép segítségével előre jelezzék a tőzsde mozgását.

Egy bizonyos részvény értékelése és megítélése személyektől függ: de egy és ugyanazon személynek egy vállalat kilátásairól és jövőjéről mindennap más véleménye lehet. Rengeteg tényező befolyásolja ezt az értékítéletet. A vevő jó vagy rossz hangulata, személyes problémái is szerepet játszanak.

Ugyanez érvényes akkor is, ha az általános tőzsdei tendenciát akarjuk megítélni. Végül is a tőzsdei hangulat a résztvevők közötti megegyezés kérdése. Megegyezés abban a kérdésben, hogy a többség optimista vagy pesszimista beállítottságú-e. Az ebből kifejlődő úgynevezett tőzsdei légkör a meghatározó az árfolyamok alakulására nézve, melynek figyelemmel kísérése alapján eldönthető, hogy fontos vagy szükséges-e a részvénytulajdonosoknak a papírokat eladni, illetve a pénzzel rendelkezőknek részvényeket vásárolni.

Arra is nehéz választ adni, hogy egyáltalán hogyan is alakul ki a tőzsdei hangulat: semmi köze a jövőhöz, kizárólag a jelennel áll kapcsolatban. A pesszimizmust vagy az optimizmust különböző tényezők határozzák meg: történelmi, politikai, gazdasági vagy példának okáért a pénzpolitikába vetett bizalom vagy bizalmatlanság. Ezek a tényezők azonban a valóságban nem kézzelfoghatóak. Az, amit mi a tőzsde hangulatának, légkörének nevezünk, nélkülözi a logikát, és gyakran a szakértőket is meglepi. Tanulság: a tőzsde logikája nem azonos a mindennapok logikájával.”

Forrás: André Kosztolany: Tőzsdepszichológia. (Kávéházi előadások) Perfekt, Budapest, 2000, 62–63. o.

P7 Megoldó kulcs a D6 szókérdésekkel végzendő feladat értékeléséhez

Magas osztalék	Bizalmatlanság a bankokban	Eladhatatlan részvények
Csődbe jutó vállalkozások	Elbocsátások	Eladhatatlan árukészlet
Hitelek befagyasztása	Beruházások leállása	Növekvő munkanélküliség

Több jó megoldás is létezhet.

P8 Megoldó kulcs a D7 feladatlap megoldásainak értékeléséhez

A GAZDASÁG HELYZETE romlik változatlan javul ugrásszerűen nő	A KÜLKERESKEDELEM visszaesik változatlan javul ugrásszerűen nő	AZ ÉLETSZÍNVONAL hanyaglik változatlan javul ugrásszerűen nő
AZ ÁRUK IRÁNTI KERESLET csökken változatlan nő	AZ ÁRUK KÍNÁLATA csökken változatlan nő	KERESLET/KÍNÁLAT VISZONYA áruhiány van kereslet és kínálat látszólag egyensúlyban van túlkínálat van
A BANKOK HELYZETE Csődközeli Bizonytalan Nyereséges	A MUNKANÉLKÜLISÉG ijesztően magas változatlan kismértékű	GAZDASÁGI VÁRAKOZÁS „kilátástalanság” „holnap is kicsit jobb lesz” nagy nyereségek reménye

P9 Részlet**Steinbeck: Érik a gyümölcs című regényéből**

- Negyven cent a hús, ami csupa zsír és mócsing, 15 a kenyér, 25 a krumpli. Az nyolcvan cent. És a kávé?
 - Hús cent a legolcsóbb.
 - Éppen egy dollár. Heten dolgozunk, s megkerestük a vacsorát. Anya gyorsan elkészült a vacsorával. Egyforma adagokat mert a férfiaknak, negyedannyit a gyerekeknek és magának. Ki-ki elvette a maga tányérját. Némán, farkasétvágygal ettek, s kenyérrel mártogatták fel a zsírt. Tom lenyelte az utolsó falat kenyeret is. – Van még, anya?
 - Nincs – mondta anya. – Ennyi volt. Egy dollárt kerestetek, ennyit lehet kapni egy dollárért.
 - Nem laktam jól. – mondta Tom.
 - Reggelire lesz valami?
- Anya hallgatott. Egy pillanatra senki sem mozdult.

P10 Javasolt szempontok és kérdések – a „szakértők” elemző munkájához

Válaszoljátok meg az alábbi kérdéseket! Adjatok tanácsot az elnöknek, mit kell tenni a válságból való kijutás érdekében! Készüljete fel az ellenők érveinek cáfolatára!

- Mekkora a probléma?
- Milyen tünetei vannak?
- Mit lehet tenni?
- Milyen eredménye lesz?
- Nem etikátlan munka nélkül jövedelemhez juttatni embereket állami adóbevételekből?

P11 Részlet a kandalló előtti beszélgetésekből

Az elnök hetente beszélt a rádióban. A műsor címe „Kandalló előtti beszélgetések” volt. Ekkoriban már 28 millió család rendelkezett rádióval Amerikában.

Részlet Roosevel 1938-ban elmondott beszédéből:

„A demokrácia eltűnt több más nagy országban. Nem azért, mert azoknak az országoknak a népei nem szeretik a demokráciát, hanem azért, mert belefáradtak a munkanélküliségbe és a létbizonytalanságba. Belefáradtak abba, hogy gyerekeik éheznek. Elkeseredésükben úgy döntöttek, feláldozzák a szabadságot annak érdekében, hogy kaphassanak enni. Mi Amerikában tudjuk, hogy demokratikus intézményeink megőrizhetőek, az emberek biztonságát meg tudjuk védeni. Az amerikai nép egyetért abban, hogy bármi áron megvédelmezze szabadságát, és ennek a védelemnek az első vonala a gazdasági biztonság megvédésénél kezdődik.

P12 Háttér-információk – a gazdasági válságok természetéről

A gazdasági válság okára az azóta eltelt 60 év ellenére sincs egyetértés.

Az átfogóbb megközelítés szerint a depressziót nem egyetlen tényező idézte elő, hanem a pénzügyi és nem pénzügyi események és körülmények szerencsétlen összejárása. A körülmények egy része visszavezethető az I. világháborúra és az azt követő békeszerződésekre. Az aranyvaluta összeomlása, a kereskedelem zűrzavara, a nacionalisztikus gazdaságpolitika mind ott szerepel a magyarázatokban.

Nagy-Britannia az I. világháború után nem játszhatta korábbi világvezető szerepét, az USA már kétségtelenül a világ legnagyobb

gazdasági hatalma volt, vonakodott átvenni ezt a vezető szerepet, nem vállalt nemzetközi együttműködést. Ha nyitottabb politikát folytatott volna, a válság minden bizonnyal enyhébb és rövidebb lett volna.

Roosevelt 1932-ben kormányzásának első 100 napja alatt hozta meg legfontosabb döntéseit, azóta szokás az első 100 nap eredményét mérlegelni.

A válság egyik hatása az állam gazdasági szerepvállalásának erősödése, a keynesi forradalom.

Önmagában a New Deal több reformja is értékes volt, egészét tekintve nem hozott jó megoldást a válságra, 1937-ben újabb recesszió volt, 1941-ben még mindig 6 millió munkanélküli.

Latin-amerikaiak és egyes harmadik világbeli országok erőfeszítéseket tesznek az importhelyettesítő iparágak kiépítésére.

A válság, az általa előidézett szenvedések és társadalmi feszültségek révén hozzájárult a szélsőséges politikai mozgalmak megerősödéséhez.

*Forrás: Rondo Cameron: A világgazdaság története
a kőkorszaktól napjainkig.
Maecenas Könyvek, Budapest – Talentum Kft.
Budapest, é. n. 420–430. o.*

P13 Útmutató a közös értékeléshez

Az óra végén a tanulók az alábbi állítások valamelyikének választásával fejezhetik ki véleményüket a foglalkozás egészéről.

- A) Érdekes órák voltak. Sokat dolgoztam én is.
- B) Érdekes órák voltak, de én viszonylag keveset dolgoztam.
- C) Az órák egyes részei jók voltak, ezeken aktív voltam.
- D) Nem kellene válságokról tanulni.
- E) Nem szeretek szerepjátékban szerepelni.

Ezeket a mondatokat fel kell írni egy-egy papírra, és el kell helyezni az osztály különböző pontjain. A diákok ahhoz a laphoz mennek, amelyek a legjobban kifejezi az érzéseiket.